

TÜRKİYE'DE ATIL SOĞUK DEPO KAPASİTESİNİN MEYDANA GELİŞ SEBEPLERİ VE BİR UYGULAMA

Yrd. Doç. Dr. Mahir NAKİP

GİRİŞ

Pazarlama fonksiyonları içinde yer ve zaman faydası yaratan fiziksel dağıtımın başlıca dört ana faaliyeti vardır (1): taşıma, depolama, stok yönetimi, sipariş kabul etme ve yerine getirme.

Fiziksel dağıtımın amacı ise, en uygun malı, en uygun zamanda ve en uygun yere taşımaktır (2). Zaman faydası yaratan depolama faaliyeti, üretim zamanı ile satış ve mülkiyet devrinin tamamlanması ve tüketim zamanı arasında, malların uygun şartlarda elde tutulması demektir (3).

Depolama, tarımsal ürünlerin pazarlaması sürecinde çok önemli bir yere sahiptir. Ürün kayıplarını en düşük düzeye indirebilmek için çoğu zaman depolamaya gerek vardır. Tarım ürünlerinin çoğu belli mevsimlerde üretilir, ancak yıl boyu tüketilir. Bu da depolamayı gerektiren önemli bir sebeptir. Özellikle soğuk depolama, bozulabilir tarım ürünlerinin bir taraftan yıl boyu tüketimini sağlarken, öte taraftan bu ürünlerde fiyat istikrarını sağlar.

1983 yılında Türkiye'de 658 soğuk depo, kapasitelerinin ise 765.000 ton olduğu tesbit edilmiştir. Kapasite olarak bu depoların % 67'si özel sektöre, % 15'i Belediyelere, % 9'u kooperatiflere ve geri kalan kısmı kamu kuruluşlarına aittir (4). TÜMAŞ (Türk Mühendis-

- (1) Wendell M. Stewart and Felix R.L. Wentworth, **The Total Distribution Concept, Physical Distribution Management**, Gover Prss Limited, London, 1970, s. 36-49.
- (2) Bintuğ Aytek, **İşletme Yönetimi**, San Matbaası, Ankara, 1979, s. 122.
- (3) İlhan Cemalcılar, **Pazarlama**, E.İ.T.İ. Akademisi Yayın No: 188, E.İ.T.İ.A. Basımevi, Eskişehir, 1977, s. 130.
- (4) Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), **Türkiye İkinci Meyve ve Sebze Projesi Meyve ve Sebze Alt Sektörü Ana Planı Soğuk Muhafaza Tesisleri Envanter Etüdü**, Türk Mühendislik, Müşavirlik ve Müteahhitlik A.Ş. (TÜMAŞ) Yayınları, Teksir, Ankara, 1983, s. IV-9.

lik, Müşavirlik ve Müteahhitlik A.Ş.) yetkililerine göre günümüzde bu kapasitenin çok az arttığı tahmin edilmektedir. Bu araştırmanın yapıldığı 1989 yılında DPT'den alınan bilgilere göre bu süre içerisinde mevcut kapasiteye fazla bir ilave yapılmadığı ayrıca öğrenilmiştir.

Söz konusu bu depoların bir kısmı atıl olup, faaliyetini durdurduğu bilinmektedir. Bu çalışma atıl olan bu depoları içine almakta ve sebeplerini incelemektedir.

ÇALIŞMANIN AMACI

Tarımsal üretimin küçümsenmeyecek derecede önemli olduğu Türkiye'de atıl veya kapanmış soğuk depoların bulunması bazı ciddi sorunların varlığını göstermektedir. Bu sorunları tesbit etmek ve ağırlıklarını belirlemek, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın bir başka amacı da tesbit edilen sorunların doğrultusunda bazı öneriler sunmaktır.

ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

Türkiye'nin 9 tarımsal bölgesine yayılmış soğuk depoların adresleri MPM, Tarım ve Orman Bakanlığı, İller Bankası ve TÜMAŞ'tan temin edilmiştir. Depoların ya İstanbul gibi tüketimin yoğun olduğu ya da Antalya gibi meyve üretiminin yoğun olduğu bölgelerde kurulduğu görülmüştür. Bu amaçla tüketim bölgesi olarak İstanbul ve Kocaeli'de tesbit edilen 150 soğuk deponun %40'ı olan 60 soğuk depoya ve üretim bölgesi olarak Antalya ve Isparta'da tesbit edilen 92 soğuk deponun %40'ı olan 37 soğuk depoya postayla anket formları gönderilmiş ve iki bölgeden gelen geçerli kabul edilebilecek 70 deponun anket formları çalışmanın kapsamına alınmıştır.

Çalışma Eylül 1990 tarihinde yapılmıştır.

ÇALIŞMANIN BULGULARI

A. TÜRKİYE'DE ATIL KAPASİTENİN TARIMSAL BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI VE ANKET KAPSAMINA GİREN ATIL DEPOLARIN GENEL DURUMU

1983 yılında Türkiye'de faaliyetini durdurmuş 54 soğuk depo bulunmaktaydı. Bu depoların toplam kapasitesi 33.618 ton olup, toplam soğuk depoların sayıca %8'ini ve kapasite olarak %4'ünü oluşturmaktadır. Kapalı depoların çeşitli sektörlere göre dağılımı Tablo-1'de gösterilmiştir.

TABLO - 1 Türkiye'de Atıl Kapasitesinin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	Kapanan Depo Sayısı (Adet)	Kapanan Depo Adedinin Toplamı İçindeki Oranı %	Kapanan Depo Kapasitesi (Ton)	Kapanan Depo Kapasitesinin Toplamı İçindeki Or. %
Belediyeler	27	50	11.145	33
Kooperatifler	5	9	6.790	20
Özel Sektör	22	41	15.683	47
TOPLAM	54	100	33.618	100

Kaynak : DPT, Türkiye II. Meyve ve Sebze Projesi, s. IV-38.

Tablo - 1'e göre, kapasite olarak atıl bulunan özel sektör depolarının oranı % 47 olup, belediye ve kooperatif depolarından daha fazla görülmektedir. Atıl bulunan depoların sayısına bakıldığında bu depoların % 50'sini belediyelerin, % 41'ini ise özel sektörün oluşturduğu görülür. Demek oluyor ki, atıl depoların çoğunu sayıca belediyeler, kapasite olarak özel sektör oluşturmaktadır.

Faaliyetini durdurmuş depoların ortalama kapasiteleri düşüktür. Nitekim tesis başına düşen ortalama kapasite Tablo - 1'den çıkarılan bilgilerin ışığında aşağıdaki gibi bulunmuştur:

TABLO - 2 Türkiye'de Faaliyetini Durdurmuş Depoların Ortalama Kapasiteleri

Sektörler	Ortalama Kapasite (Ton)
Belediye	413
Kooperatif	1.358
Özel Sektör	713

Demek oluyor ki, kapalı belediye ve özel sektör depolarının çoğu 1000 tonluk kapasitenin altındadır. Aynı durum anket kapsamına giren bölgede de göze çarpmaktadır.

Bu bölgede atıl kapasite ortalaması 495 tondur. Atıl kapasite üretim bölgesinde 617 ton iken, tüketim bölgesinde daha düşük ve 374 tondur (Tablo - 4).

Faaliyetlerini durduran bu depoların bölgeler itibariyle oranları, Tablo - 3'de ifade edilmiş, aynı durum anket kapsamına giren bölgede de hesaplanmış ve Tablo - 4'te gösterilmiştir.

TABLO - 3 Tarımsal Bölgeler İtibariyle Kapalı Depoların Oransal Dağılımı

Bölgeler	Toplam Kapalı Depo Sayısı İçindeki Oranı %	Toplam Kapalı Depo Kapasitesi İçindeki Oranı %
1. Ortakuzey	24	13
II. Ege	11	9
III. Marmara	28	57
IV. Akdeniz	9	16
V. Kuzeydoğu	2	0
VI. Güneydoğu	4	1
VII. Karadeniz	13	2
VIII. Ortadoğu	4	1
IX. Ortağüney	5	1
TOPLAM	100	100

KAYNAK : Nuran Uras, Türkiye'de Soğuk Depo Envanteri Etüdü, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Sektör Programları Proje Müdürlüğü, Teksir, İstanbul, 1981, s. 75'den çıkarılmıştır.

TABLO - 4 Etüd Alanında Bulunan Atıl Kapasite

İller	Ortalama Kapasite (Ton)	Kapalı Depo Sayısı	Etüd Alanı İçindeki Oranı (%)	Türkiye'de Kapalı Depo		Atıl Kapasitesi (Ton)	Etüd Alanı İçindeki Oranı (%)	Türkiye'de Atıl Kapasitenin İçindeki Oranı (%)
				Sayısının İçindeki Oranı (%)	Sayısının İçindeki Oranı (%)			
Antalya	675	2	14	4	1.350	23	4	
Isparta	500	1	7	2	500	8	1	
Üretim Bölgesi	617	3	21	6	1.850	31	5	
İstanbul	552	5	36	9	2.760	46	8	
Kocaeli	225	6	43	11	1.350	23	4	
Tüketim Bölgesi	374	11	79	20	4.110	69	12	
Toplam	426	14	100	26	5.960	100	17	

Faaliyetlerini durdurmuş depoların sayıca % 72 ve kapasite olarak % 95'inin, I., II., III., ve IV. bölgelerde bulunduğu Tablo-3'den anlaşılmaktadır. Mevcut kapasitenin % 87'si bu bölgelere yayılmıştır (5). Bu da ilk bakışta depoların kapanma sebeplerinin, bu bölgelerdeki kapasitenin doyum noktasına geldiğine bağlı olduğu görünümü yaratmaktadır. Eğer bu görüş doğru olsaydı, bölgelerde kapasite kullanım oranının düşük olması beklenirdi .Halbuki söz konusu bölgelerde kapasite kullanım oranı öteki bölgelere göre yüksek olup, % 85 - 86'dır. (Tablo - 5). Bu da gösteriyor ki, Türkiye genelinde soğuk depoların kapanma sebebi, mevcut kapasitenin doyum noktasına gelmiş olması değildir.

TABLO 5 : Tarımsal Bölgelere Göre Kapasite Kullanım Oranları

Bölgeler	Kapasite Kullanım Oranları
I. Ortakuzey	86
II. Ege	86
III. Marmara	85
IV. Akdeniz	76
V. Kuzeydoğu	95
VI. Güneydoğu	72
VII. Karadeniz	84
VIII. Ortadoğu	65
IX. Ortağüney	49

Kaynak : Nuran Uras, a.g.k., s. 153.

Ancak araştırmamızda tüketim bölgesi olarak kabul ettiğimiz III. Marmara Bölgesi'nde ve özellikle İzmit - Yalova yolu üzerinde çok sayıda depo kurulduğu ve bu bölgede bir doyum olduğu doğrudur. Nitekim Tablo - 4'de de bu durum açıkça görülmektedir. Etüd alanında kapalı bulunan 14 deponun % 79'u olan 11 tesis, İstanbul ve Kocaeli'de bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'de kapalı bulunan depoların % 20'si İstanbul ve Kocaeli'de bulunurken, % 6 gibi küçük bir oranı üretim bölgesi olan Antalya ve Isparta'da yer almaktadır.

B. ATIL KAPASİTENİN MEYDANA GELİŞ SEBEPLERİ

Çeşitli kaynaklardan yararlanılarak ve bir ön çalışma sonucu soğuk depoların kapanma sebepleri tesbit edilmiştir. Ankete dahil edilen depo yöneticilerine bu sebeplerin ne denli geçerli olduğu sorulmuş ve aşağıdaki sebepler ortaya çıkmıştır.

(5) DPT, a.g.k., s. IV-9.

1. Kuruluş Öncesi Araştırmaların Yetersizliği

Özellikle İstanbul ve Kocaeli civarında kurulan özel sektör depolarının önemli bir kısmı hiç bir araştırma yapılmadan, sırf teşebbüs sahiplerinin yakınları ve çevreleri tarafından, soğuk depoculuğun kârlı bir yatırım olduğu söylentisine inanılarak kurulmuştur. Ayrıca bu bölgedeki depoların birbirine çok yakın mesafelerde kuruldukları da bilinen bir gerçektir (6). İki bölgeden ankete dahil edilen depoların kuruluşu sırasında bir kuruluş yeri araştırması yapıp yapılmadığı sorulmuş ve aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır.

TABLO 6 : Etüd Alanındaki Depoların Kuruluş Yeri Seçimi Araştırması
Yapıp Yapmadıkları

Sektörler	ÜRETİM BÖLGESİ		TÜKETİM BÖLGESİ	
	Araştırma Yapmış	Araştırma Yapmamış	Araştırma Yapmış	Araştırma Yapmamış
Belediye	6	7	0	1
Kooperatif	4	1	2	2
Özel Sektör	7	10	5	25
TOPLAM	17	18	7	28
GENEL TOPLAM	35		35	

Tablo'dan görüldüğü gibi belediye depolarında da durum bundan farklı değildir. İller Bankası, isteyen bir çok belediyeye standard tip projeli soğuk depolar yaptırmıştır. Bu projeler yapılırken, ne yer seçimi gözönüne alınmış ne de tesisin konumluk yeri bir araştırma konusu olmuştur (7).

- (6) Şener Bingöl, Türkiye'de Soğuk Hava Deposu Varlığı ve Teknolojisi Konusunda Bilgiler, Ege ve Marmara Bölgesindeki İşletmelere İlişkin Araştırma Bulguları, MPM, Tarım Şubesi, MPM Yayın No: 232, Şanal Matbaası, Ankara, 1980 ,s. 141.
- (7) Nitekim İller Bankası yetkililerinden alınan bilgilere göre, Antalya'nın Finike Belediyesi ile Turunç Belediyesi'nin İller Bankası'na ayrı ayrı başvurarak belediye sınırları içinde birer soğuk depo kurulmasını talep ettikleri tesbit edilmiştir. Bu iki belediye arasında mesafe sadece 8 Km olduğundan, İller Bankası her iki belediyeyi tatmin etmek amacıyla karayolunun ortasına oir soğuk depo yaptırmıştır. Bugün boş olarak duran bu depoya hiç bir belediyeye sahip çıkmamaktadır.

Yer ve bölge seçiminde meydana gelen hatalardan birisi de, soğuk depoculuğun farklı kuruluşlar tarafından aynı anda teşvik görmesinden kaynaklanmaktadır. Bugün soğuk depoculuğu aşağıdaki kurumlar desteklemektedir.

1. DPT (Devlet Planlama Teşkilatı)
2. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı
3. Et ve Balık Kurumu
4. Türkiye Süt Endüstrisi
5. Devlet Üretim Çiftlikleri
6. T. C. Ziraat Bankası
7. İller Bankası

Bu kurumlar büyük ölçüde birbirinden habersiz ve farklı şekillerde soğuk depoculuğu teşvik etmektedirler.

2. İşletme Sermayesi Yetersizliği

Anket sırasında dikkati çeken en önemli sorunlardan birisi de, depoların işletme sermayesi sıkıntısı olmuştur. Bu sorun daha çok orta ve küçük kapasiteli kooperatif ve özel sektör depolarında görülmüştür. Nitekim üretim ve tüketim bölgelerinde bulunan özel sektör depolarının % 68'inde bu sıkıntı tesbit edilmiştir.

Soğuk depoların tek gelir kaynağı depolanan ürünlerden elde edilen depolama ücretleridir. Soğuk depoların yoğun olduğu Ege, Marmara ve Akdeniz Bölgelerindeki depolarda ücretler, ya çekilen her parti mal için ayrı ayrı, ya da son parti mal çekildiği zaman toplam ödenmektedir. Peşin avans sistemi ise pek az depoda uygulanmaktadır. Ancak bugün Türkiye'de uygulanan depolama ücretlerini ödeme sistemi, yıl boyu çıkacak masrafları karşılamayacak kadar nakit para bulundurmayan tesislerin aleyhine olmuştur. Anket bölgesinde bulunan depolardan biri, muhafaza ettiği elmaların depolama ücretini (elma sahibinin o yıl zarar edişinden ötürü) alamamış ve dolayısıyla elektrik faturalarını ödeyemediğinden ve yıllık bakım-onarım yaptıramadığından yeni sezona girememiştir.

3. Kapasite Seçim Hatası

Yukarıda belirtildiği gibi kapanan depoların ortalama kapasiteleri 1.000 tonun altında bulunmaktadır. Nitekim atıl durumda olan depoların kapasiteleri üretim bölgesinde 617 ton ve tüketim bölgesinde ise 426 tondur (Tablo - 4). Sorun, sadece muhafaza için depolara

ürün bulmak değildir. Buna ilaveten, bölgelere göre kurulan depoları verimli kullanmaktır. Mesela, üretim bölgesinde bir üreticinin her yıl 200 tonun üstünde elma ürettiğini farzedelim. Bu üreticinin, malını bölmeyerek tek bir depoda muhafaza etmek istemesi çok doğaldır. Dolayısıyla malını 200 tonun üstündeki depolara koyacaktır. Bu sebepten dolayı, deposuna mal bulamayan depo sahipleri, o yıl depolarını boş tutmak zorunda kalacaklardır.

Özellikle özel sektör depoları arasında doğan fiyat rekabeti sonucu bazen depolama ücretleri düşebilmektedir. Düşük fiyat, büyük kapasiteli depoları etkilemezken, (yüksek kapasite kullanım oranlarına rağmen) küçük kapasiteli depoları olumsuz yönde etkilemektedir.

4. Yanlış Soğuk Teknolojisi Seçimi

Soğuk depoların bazıları «korsan» firmalar tarafından yapılmıştır. Bu depoların sistemlerinde zamanla meydana gelen arızalar, başka firmalar tarafından giderilememekte ve bu durum bakım-onarım ve yedek parça açısından ciddi sorunlara yol açmaktadır. Nitekim müteahhidi bulunmayan bir deponun duvarlarında kısa sürede çatlaklar meydana gelmiş ve kullanılan yalıtım malzemelerinin etkisiz hale geldiği kaydedilmiştir. Bu depoyu belediye, çevreye zarar vermesin diye faaliyetten menetmiştir.

5. Kalifiye Personel Yetersizliği

Soğuk depolarda biri yönetici, diğeri teknik olmak üzere iki tip personel istihdam edilmektedir. Yönetici kademedeki bulunanların çoğu, depoculukta hiç tecrübesi bulunmayan, yahut girdiği depoda tecrübe kazanan kişilerdir. Ankete giren 70 deponun yönetici personelinin meslek ve tecrübe durumları örnek olarak aşağıda verilmiştir.

a. Özel Sektör Depolarında

47 özel sektör deposunun sahipleri dışında, sadece 20 depoda yönetici düzeyinde idari personel kullanılmaktadır. Bu 20 yöneticinin de sadece dokuz tanesi yüksek tahsilli olup (meslekleri önem sırasına göre, ziraat mühendisi, makina mühendisi, işletmeci ve iktisatçı), geri kalan 11 yöneticinin çoğunu devlet memurluğundan emekli olmuş veya emekli olmadan özel sektöre geçmiş şahıslar teşkil etmektedir.

b. Belediye Depolarında

14 Belediye soğuk deposunun hiç birinde yönetici düzeyinde personel mevcut değildir. Bu depoların idari işleri, ya belediye başkanları, ya da belediyenin muhasebe müdürleri tarafından yürütülmektedir.

c. Kooperatif Depolarında

Anket bölgesinde sayıları dokuz olan bu depolarda idari personel sayısı kabarıktır. Ortalama kapasitenin 1.150 ton olduğu bu depoların hepsinde birer genel müdür bulunmakta ve bunların sadece üçü yüksek okul mezunudur.

70 soğuk deponun 38'inde teknik personel sıkıntısı çekilmektedir. Üretim bölgesinin 25 deposunda teknik okul mezunu olmayan makinalar ve elektrik teknisyenleri çalıştırılmaktadır.

Görüldüğü gibi depoların çoğunda gizli veya açık şekilde bir personel sorunu vardır. Bu sorunlar da bazı depoların kapanmasına yol açmış olabilir. Nitekim üretim bölgesinde kapalı bulunan bir depo, üç kez yönetici değiştirdiği için faaliyetine ara vermek zorunda kalmıştır.

6. Pazarlama Faaliyetlerinin Yokluğu

Özel sektör, belediye ve kooperatif depolarında reklam ve kişisel satış gibi bir çabaya rastlanılmamıştır. Halbuki, yeni kurulan depolar kendilerini farklı ve iyi bir şekilde çevreye tanıtmadıkça başarılı olmaları oldukça zordur. Sadece depoların bir kaçında teşvik mahiyetinde bir uygulama dikkati çekmiştir. Bölge üreticilerini kazanmak için, depo yöneticileri üreticilere elma sandığı dağıtmaktadırlar. Böylece hasat, taşıma ve depolama safhalarında sandığa duyduğu ihtiyacı gideren üretici, teşvik edici faaliyetten dolayı ürününü bu depolarda saklamakta ve başka depolara gitmemektedir.

Bu faaliyeti, üreticiye açılan bir ön finansman kaynağı ile, üretici veya ürün sahiplerini depoya çekmek için bir satış geliştirme çabası olarak görmek mümkündür.

Bilindiği gibi satış geliştirme çabalarının temel amacı, hedef müşterilere işletme ve işletmenin pazarlama karması hakkında bilgi vermek onları bu konularda ikna etmek ve hatırlatmada bulunmaktır. (8). Bu amaçla depo sahipleri üreticilere ambalaj sandığı dağıtmaktadır.

Görüldüğü gibi depoların ambalaj sandığı dağıtma faaliyetini, üreticiler açısından bir ön finansman kaynağı, depo sahipleri açısından

(8) Çevik Uraz, **Temal Pazarlama Bilgileri**, İkinci Baskı, Ankara Basım ve Cilt Evi, Ankara, 1979, s. 166.

dan bir satış geliştirme eylemi olarak görmek mümkündür. Bunun dışında ister üreticiler, ister tüccar toptancılar olsun mallarını depolamak isterken, sırasıyla;

- a. Depo ücretlerine,
- b. Depo kapasitesinin kendi malını karşılayıp - karşılamadığına,
- c. Tüketim bölgesinde deponun pazara yakınlığına,
- d. Deponun geçmiş yıllardaki tecrübesine ve verdiği hizmetlere, dikkat ettikleri gözlenmiştir.

Tüketim bölgesinde bulunan ve deponun kapasitesi 2.000 ton olan bir depocuya sadece 300 ton elma geldiği için, bu malı da başka bir depoya devrederek kendi deposunu boş bıraktığı tesbit edilmiştir. Buna karşılık sadece beş km. uzakta bulunan 1.500 tonluk bir başka deponun o yılki kapasite kullanım oranı % 88 olarak gerçekleşmiştir.

Bundan da anlaşıldığına göre bazı depoların yıl boyu boş kalmasına, bazı depoların da düşük kapasiteyle çalışmasına sebep olan faktörlerden birisi de, sezon başlamadan önce depo yöneticilerinin kendi kuruluşlarını üretici, toptancı, tüccar ve ihracatçılara yeteri kadar tanıtmamaları ve müşteriyi cezbedici (sandık dağıtma örneğinde olduğu gibi) birbirinden değişik yeni hizmetler sunmamalarından kaynaklanmaktadır.

7. Yurtiçi Talebin Artışı

Soğuk depolarda başta elma olmak üzere et, peynir, margarin, patates, süt ve yoğurt gibi ürünler de depolanmaktadır. Anket alanına giren ve elma dışında ürün depolayan soğuk depocuların % 62'si, depolanabilen ürünlerin çoğunun artık soğuk depolara girmeden piyasaya sürüldüğünü ifade etmişlerdir.

Hızlı nüfus artışı ve gelirin artmasından dolayı söz konusu bu ürünlere karşı talebin son yıllarda artmış olması muhtemeldir. Çünkü, klasik depolamanın amaçlarından birisi de spekülatif kâr elde etmek idi. Ancak bugün fiyatların artışı o kadar hızlı olmaktadır ki, spekülatif amaçla depolama yapmaya gerek kalmadan fiyatlar kısa vadede artabilmektedir.

8. İhracat Mevzuatındaki Değişiklikler

1980'li yıllardan günümüze kadar ihracat mevzuatı sıkça değişmektedir. 1983 yılından itibaren ihracat taahhüdünde bulunarak teşvik belgesi alan yatırımcıların bir kısmı da soğuk depoculardı. Ancak

bir taraftan teşvik mevzuatında vergi iadesi sisteminden vaz geçilerek, ihracat kredisi sistemine geçilmesi; diğer taraftan ihracat yönetmeliğinde değişiklikler yapılarak ihracatçı firma sayısının düşürülmesi, özellikle ihracat amacıyla kurulan küçük sermayeli soğuk depoların bir kısmını atıl duruma düşürmüştür.

SONUÇ

Görülüyor ki atıl kapasitenin varlığı genel ekonomi ile ilgili bir takım düzenlemelerin ve gelişmelerin bir sonucudur. Yoksa soğuk depoculuk tarımsal pazarlamanın bir faaliyeti olarak önemini hiç bir zaman kaybetmeyecektir.

Soğuk depoculuğu teşvik eden ve adları yukarıda geçen yedi kurumun takip ettikleri teşvik politikalarını büyük ölçüde birbirinden habersiz uygulamaktadırlar. Dolayısıyla bir bölgede kapasite fazlalığı olduğu halde, yeni kurulan depolar teşvik görebilmektedirler. Bu durum, söz konusu kurumların araştırma yapmadan ve kurumlararası bilgi alış verişi olmadan soğuk depoculuğu teşvik ettiklerini göstermektedir. Görüldüğü gibi söz konusu kurumlar arasındaki enformasyon eksikliği çok açıktır. Dolayısıyla ayrı sektörlerde olsa bile yeni kurulacak soğuk depoların müsaadesi ve teşviği tek elde toplanmalıdır. T.C. Ziraat Bankası tarafından dağıtılan kredilerden, kurulmuş olan soğuk depoların da yararlanmaları sağlanmalı, ancak bu kredilerin depoculukta işletme sermayesi olarak kullanılması şarta bağlanmalıdır. Bundan da amaç kredilerin başka yerlerde kullanılmasının önlenmesidir.

Kuruluş yeri seçiminin araştırılarak yapılmasını sağlayacak ek tedbirler ve kısıtlamalar getirilmelidir. Doyum noktasına gelmiş tüketim bölgelerinde soğuk depo yatırımları yapılmamalı, kapasite ve soğuk teknolojisi seçimi de ayrıca müsaadeye tabi olmalıdır.

Atıl durumda olan belediye ve kooperatif depolarını özel sektöre devretmeyi önermek tartışmalı olabilir, ama kooperatif ve belediyelerin depo kurma taleplerini, özel sektör depolarına rekabet etmeyecek şekilde karşılanmasını sağlamak en uygun yol olacaktır.

Sektörlerine bakılmaksızın bütün soğuk depoları kapsamına alabilecek bir Soğuk Depocular Birliği kurulmalı; birlik, bir meslek kuruluşu gibi, bu sektörün sıkıntılarını gidermeye çalışmalı ve ayrıca çeşitli teknik, idari kurslar düzenleyerek, soğuk depolar için personel yetiştirilmesine de katkıda bulunmalıdır.

Bu birliğin kurulması, ihracatta giderek kaybolan soğuk depoculuğun önemini tekrar gündeme getirerek, yeni ihracat düzeni içerisinde soğuk depoculuğun daha fonksiyonel bir şekilde yeniden düzenlenmesini ve yapılanmasını sağlayacaktır.